

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної роботи студентів
з вивчення дисципліни
«Фінанси, гроші та кредит»

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної роботи студентів
з вивчення дисципліни
«Фінанси, гроші та кредит»

Вінниця
ВНТУ
2018

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 8 від 19.04.2018 р.)

Рецензенти:

В. В. Зянько, доктор економічних наук, професор

Л. М. Ткачук, кандидат економічних наук, доцент

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» / Уклад. Н. О. Коваль. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 34 с.

В методичних вказівках розглянуто основи з дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» для студентів денної та заочної форм навчання, представлено зміст та структуру дисципліни, тематику реферативних робіт, ситуаційні вправи, а також рекомендовану літературу.

Навчальне самостійне електронне мережне видання

Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни
«Фінанси, гроші та кредит»

Укладач: Наталія Олегівна Коваль

Електронний ресурс PDF.

Підписано до видання 12.07.2018 р. Зам. № P2018-006

Видавець та виготовлювач - Вінницький національний технічний університет,

Інформаційний редакційно-видавничий центр.

ВНТУ, ГНК, к.114, Хмельницьке шосе, 95, м. Вінниця, 21021,

тел. (0432) 65-18-06.

press.vntu.edu.ua;

Email: irvc.vntu@gmail.com.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	7
ОСНОВНІ ТЕМИ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	17
ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ РОБІТ.....	21
СИТУАЦІЙНІ ВПРАВИ ТА РОЗРАХУНКОВІ ЗАВДАННЯ.....	18
ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	24
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розвиток в Україні ринкових відносин зумовив перебудову кредитно-грошових відносин. Це стосується насамперед розвитку грошової системи і грошового обігу, кредитної та валютної систем. Економіка України пройшла всі етапи реформування грошової системи, послідовного переходу до постійної грошової одиниці - гривні. Розроблено досить ефективну грошову систему - державну систему регулювання грошового обігу, інфляції. Вдається уникнути емісії грошей і збалансувати грошову й товарну масу. Докорінним змінам піддалася кредитна система, що тісно пов'язана з формуванням банківської системи. Зараз в Україні використовуються всі основні форми кредитів, розширені права комерційних банків у здійсненні комерційної діяльності.

Від розуміння світових фінансових процесів, інформаційного забезпечення та вміння ефективно використовувати сучасний грошово-кредитний інструментарій значною мірою залежить успіх та місце суб'єктів політико-економічних відносин у світовій ієрархії. У зв'язку з цим для держави, яка претендує зайняти належне місце в глобальному просторі, особливо актуальною стає підготовка фахівців, здатних аналізувати такі економічні явища, як фінанси, гроші, грошовий ринок та кредит, осмислювати зміни в їхньому функціонуванні та виробляти адекватні підходи в сучасній економічній політиці, а розвиток ринкових відносин зумовлює підвищення ролі фінансів, грошей і кредиту в різних галузях економіки України.

Наукове розуміння проблем фінансів, грошей, грошового обігу, кредитних відносин, податкових і бюджетних є необхідною складовою становлення професійних економічних знань студентів. Тому важливе місце в підготовці висококваліфікованих бакалаврів та спеціалістів з економіки відводиться навчальній дисципліні "Фінанси, гроші та кредит".

Метою дисципліни є формування системи базових знань з теорії фінансів, грошей, кредиту, засвоєння закономірностей функціонування

грошового та фінансового ринків як теоретичної основи державної монетарної, валютної, податкової та бюджетної політики розвитку банківської справи та ринку фінансових послуг; формування спеціальних знань і практичних навичок з питань організації фінансових відносин та їх функціонування на макро- і мікроекономічному рівнях.

Предметом дисципліни є:

- вивчення теоретичних аспектів функціонування в ринковій економіці таких економічних категорій, як гроші, валюта, кредит, грошовий, фінансовий та валютний ринки і визначення на цій основі методологічних засад формування, розвитку та діяльності банків, грошової, валютної, кредитної та банківської систем;

- вивчення теоретичних аспектів функціонування та розвитку фінансів в умовах ринкової економіки; діяльності податкової та бюджетної систем, набуття практичних навичок з питань формування та використання державних доходів, утворення і розподілу грошових доходів підприємницьких структур; організації інфраструктури фінансового ринку та фінансового механізму зовнішньоекономічних відносин.

Дисципліна "Фінанси, гроші та кредит" тісно поєднана з такими економічними курсами, як економічна теорія, теорія фінансів, державне регулювання економіки і прогнозування, макроекономіка, ринок фінансових послуг, фондовий ринок, банківські операції, міжнародні фінанси.

Завдання дисципліни - дати майбутнім фахівцям з економіки знання щодо сутності та функцій таких категорій, як "фінанси", "гроші", "кредит", зміст основних теорій грошей, поняття грошового обігу, грошових потоків, монетарного та фінансового ринків, грошових та валютних систем, основ кредитних, розрахункових, валютних, податкових та бюджетних відносин, тобто сформулювати у студентів теоретичну базу для наступного оволодіння практикою використання грошово-кредитних та

фінансових інструментів в бізнесі та в системі регулювання економіки України.

Структура програми курсу включає тематичний план дисципліни, навчальну та робочу програми, пакет задач, тестів та ситуаційних вправ для проведення практичних занять, орієнтовний перелік питань для проміжного і підсумкового контролю, тематику контрольних робіт та методичні вказівки щодо їх виконання, список рекомендованої літератури.

Навчальна програма містить повний перелік тем, що розглядаються в межах курсу та їх короткий зміст.

Робоча програма курсу складається з плану лекційних занять та вказівок до самостійної роботи студентів при вивченні курсу і виконанні контрольних робіт. Крім того, до програми включено пакет навчальних ситуаційних вправ, тестів та задач, які охоплюють проблематику лекцій та допомагають ефективнішому засвоєнню теоретичного матеріалу. Програма містить перелік сучасної літератури, що охоплює зміст міжнародних фінансів і рекомендується студентам при вивченні дисципліни.

ОСНОВНІ ТЕМИ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність та функції грошей. Грошовий оборот і грошові потоки.

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у створенні грошей.

Суть грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Портфельний підхід до визначення суті грошей. Гроші як форма вияву суспільних відносин. Специфіка вияву суті грошей у різних економічних системах. Гроші як особливий товар, мінова й споживча вартість грошей як товару. Гроші як гроші й гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями.

Натурально-речові форми грошей, причини та механізм їх еволюції від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини й механізм демонетизації золота. Ідеальні форми грошей та їх кредитна природа. Еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Різновиди сучасних кредитних грошей. Роль держави у затвердженні кредитних зобов'язань як грошей.

Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей та різних їх форм. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість зберігання грошей та процент.

Поняття про функції грошей та їх еволюція.

Функція міри вартості, її суть, сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів.

Функція засобу обігу, її суть, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції.

Функція засобу платежу, її суть, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання, еволюція.

Функція засобу нагромадження, її суть, сфера використання. Вплив часу на функцію засобу нагромадження.

Світові гроші. Еволюція золота як світових грошей. Передумови використання національних та колективних валют як світових грошей. Взаємозв'язок функцій грошей. Вплив на функції грошей зміни їх вартості.

Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні і соціальні процеси. Грошове середовище як фактор впливу на матеріальні інтереси та виробничу активність економічних суб'єктів. Вплив зміни кількості грошей на основні макро- та мікроекономічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Зміна впливу кількісних параметрів грошей на економіку в коротко- та довгострокових інтервалах. Еволюція ролі грошей у перехідній економіці України.

Поняття “грошового обороту” як процесу руху грошей. Грошові платежі як елементарні складові грошового обігу. Основні суб'єкти грошового обігу. Основні ринки, що взаємопов'язані з грошовим обігом. Національний дохід і національний продукт як визначальні параметри грошового обігу. Економічна основа та загальна схема грошового обігу.

Поняття “грошового потоку” та критерії класифікації цих потоків. Характеристика основних видів грошових потоків. Взаємозв'язок між окремими видами грошових потоків. Балансування потоку національного доходу й потоку національного продукту через внутрішній та зовнішній грошові ринки.

Структура грошового обігу. Готівковий та безготівковий сектори грошового обігу. Сектор грошового обігу, фінансовий та кредитний сектори.

Маса грошей, що обслуговує грошовий обіг, її склад та фактори, що визначають її зміну. Базові гроші. Грошові агрегати. Швидкість обігу

грошей: поняття, фактори, що визначають швидкість обігу, вплив її на масу та сталість грошей. Порядок розрахунку швидкості обігу грошей.

Закон кількості грошей, необхідних для обігу, його суть, вимоги та наслідки порушення вимог. Проблема монетаризації валового внутрішнього продукту.

Механізм поповнення маси грошей в обігу. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Грошовий мультиплікатор.

Сучасні засоби платежу, які обслуговують грошовий обіг: банкноти, розмінна монета, депозитні гроші, векселі, чеки, їх суть та характеристика.

Література основна: 1, 2, 5; допоміжна: 6, 7, 9

Тема 2. Грошові системи. Валютні відносини та валютні системи.

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи.

Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевого кредитного обігу.

Необхідність створення грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні: запровадження тимчасової валюти, паралельний обіг купоно-карбованця та радянського карбованця, процес стабілізації тимчасової валюти. Випуск постійної валюти - гривні.

Державне регулювання грошової сфери як головне призначення грошової системи.

Фіскально-бюджетна й грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки.

Поняття валюти. Призначення й сфера використання валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Суть і види валютних відносин.

Валютний курс та конвертованість валют. Суть, основні формування й види валютного курсу. Поняття, значення й механізм забезпечення конвертованості валюти.

Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Біржова та позабіржова торгівля валютою. Основні види валютних операцій. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

Валютне регулювання: суть і необхідність. Механізм регулювання валютного курсу: девальвація, ревальвація, валютна інтервенція. Регламентація статусу валюти та порядку здійснення операцій з нею (правила купівлі-продажу, ввозу-вивозу, використання валютного виторгу, здійснення валютних платежів, нагромадження золотовалютних запасів тощо). Платіжний баланс у механізмі валютного регулювання. Органи валютного регулювання. Золотовалютні запаси в системі валютного регулювання.

Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем: національні, регіональні, світові. Розвиток валютної системи України. Європейська валютна система. Еволюція світової валютної системи. Характеристика сучасної світової валютної системи та роль міжнародного валютного фонду (МВФ) у її функціонуванні. Проблеми формування валютної системи країн СНД.

Література основна: 1, 2, 5, 6, 7 допоміжна: 3,4,6,8

Тема 3. Кредит у ринковій економіці

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Два методи перерозподілу коштів у процесі відтворення відмінності між ними та сфера використання. Економічні чинники розвитку кредиту та особливості вияву їх у різних галузях народного господарства.

Суть кредиту. Кредит як форма руху вартості на поворотній основі. Еволюція кредиту в міру розвитку суспільного виробництва. Кредит як форма суспільних відносин. Позичковий капітал та кредит. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями.

Економічна основа, стадії та закономірності руху кредиту. Об'єкти та суб'єкти кредитних відносин.

Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту, переваги й недоліки кожної з форм. Види кредиту. Характеристики окремих видів кредиту: банківського, державного, комерційного, міжнародного, споживчого. Банківський кредит як переважний вид кредиту. Принципи банківського кредитування.

Економічні межі кредиту. Поняття меж кредиту, причини й наслідки їх порушення. Кредитні відносини та інфляція.

Процент за кредит. Суть процента, види, економічні межі руху та фактори зміни ставки процента. Процент в умовах інфляції. Роль процента.

Поняття функцій кредиту та їх класифікація. Характеристика окремих функцій кредиту. Основні напрямки вияву ролі кредиту в ринковій економіці.

Розвиток кредитних відносин у перехідній економіці України. Відновлення комерційного кредиту та фактори, що гальмують його розвиток. Труднощі розвитку банківського кредиту. Еволюція державного та споживчого кредиту.

Література основна: 1, 2, 3, 5; допоміжна: 6, 7, 8, 9

Тема 4. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів: становлення та розвиток

Фінанси як наукова дисципліна. Міжгалузевий характер курсу "Фінанси", його зв'язок з іншими теоретичними й прикладними навчальними економічними дисциплінами. Роль курсу "Фінанси" у

формуванні професійних навичок висококваліфікованих бакалаврів з економіки.

Предмет науки про фінанси. Фінанси - специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Об'єктивні передумови виникнення фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільча, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Необхідність фінансів в умовах товарного господарства.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості й складні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Склад і особливості централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів. Цільові фонди. Роль цільових фондів у забезпеченні суспільних потреб.

Бюджетні та позабюджетні цільові фонди. Централізовані державні цільові фонди й фонди місцевих Рад народних депутатів, джерела їх формування й основні напрямки використання. Спеціальні позабюджетні фонди галузевих міністерств, їх цільове призначення.

Функції фінансів як виявлення найважливіших суттєвих ознак, властивостей, суспільного призначення фінансів. Розподільча функція, її зміст. Об'єкти й суб'єкти розподілу та перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Фінансова інформація та її роль у реалізації контрольної функції. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.

Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва. Фінансове забезпечення відтворювального процесу. Форми фінансового забезпечення: державне фінансування, кредитування, самофінансування. Роль фінансів у регулюванні вартісних пропорцій народного господарства, галузевої й територіальної структури суспільного виробництва.

Література: 1, 2, 9; допоміжна: 1,5,6, 8

Тема 5. Фінансова система та фінансовий механізм

Поняття фінансової системи. Структурна побудова та засади функціонування фінансової системи.

Призначення і специфічні ознаки сфер та ланок фінансової системи. Фінанси підприємств, організацій, установ як вихідна ланка фінансової системи. Загальнодержавні фінанси, їх склад та призначення. Зведений бюджет як центральна ланка фінансової системи. Фінанси фізичних осіб, домашніх господарств. Взаємозв'язок ланок фінансової системи.

Фінансова, кредитна та банківська системи: їх взаємодія, спільні та відмінні риси.

Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Складові елементи фінансового механізму.

Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведений фінансовий баланс держави. Основні зміни у фінансовому плануванні при переході до ринку.

Управління фінансами. Об'єкти й суб'єкти управління. Функції Президента, законодавчих і виконавчих органів державної влади та управління щодо загального управління фінансами.

Фінансовий контроль. Сутність фінансового контролю, його значення. Види, форми й методи фінансового контролю. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Встановлення й розвиток аудиторського контролю. Суб'єкти фінансового контролю в Україні. Шляхи підвищення дієвості фінансового контролю.

Література основна: 1, 2, 4, 5,9; допоміжна: 2, 4, 5, 9

Тема 6. Фінансове право та фінансова політика

Діяльність фінансової системи держави як предмет фінансового права. Правове регулювання фінансової діяльності держави.

Правове регулювання фінансових відносин. Фінансове право. Розвиток фінансового законодавства в Україні

Фінансова політика - складова частина економічної й соціальної політики держави. Взаємозв'язок фінансів і фінансової політики, її завдання. Стратегія й тактика фінансової політики.

Література основна: 1-6; додаткова: 1-7

Тема 7. Податкова система, види та класифікація податків

Суть і функції податків. Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі податки. Непрямі податки.

Податкова система: поняття, основи побудови. Принципи й методи оподаткування.

Податкова система України, основні етапи її становлення.

Податок на додану вартість. Економічна суть податку на додану вартість. Методика включення податку в ціни товарів, робіт, послуг. Визначення оподатковуваного обороту. Пільги щодо податку на додану вартість, їх економічна й соціальна роль. Порядок і строки сплати в бюджет.

Акцизний збір. Акцизи як форма специфічних податків. Платники акцизного збору, визначення його суми. Пільги щодо акцизного оподаткування, порядок і строки сплати акцизного збору в бюджет.

Мито як джерело доходів бюджету. Платники й ставки мита. Порядок перерахування мита в бюджет.

Оподаткування прибутку підприємств і організацій, його роль і місце в податковій системі. Платники, об'єкт оподаткування, ставки податку. Особливості оподаткування окремих видів доходів. Пільги щодо оподаткування прибутку. Порядок обчислення й сплати в бюджет.

Прибуткове оподаткування населення. Прибутковий податок з громадян як форма індивідуального оподаткування населення, його регулююча функція й значення у формуванні доходів бюджету. Основи прибуткового оподаткування населення. Побудова шкали ставок оподаткування.

Оподаткування доходів від трудової діяльності (роботи за наймом). Оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності. Оподаткування доходів іноземних громадян.

Податок на промисел. Платники податку. Порядок обрахунку й внесення в бюджет.

Плата за ресурси. Економічне призначення ресурсних платежів. Види плати за ресурси, визначення ставок і платників. Лісовий дохід. Плата за землю. Плата за воду. Плата для відшкодування витрат на геологорозвідувальні роботи. Плата за спеціальне використання природних ресурсів.

Майнове оподаткування. Державне мито. Місцеві податки й збори. Інші платежі в бюджет.

Література основна: 1-7; додаткова:2-9

Тема 8. Бюджет та бюджетна система держави.

Бюджет як економічна та юридична категорії. Місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільча й контрольна функції бюджету. Бюджетний механізм фінансового регулювання в умовах переходу до ринкових відносин. Фінансова програма оздоровлення економіки України та роль бюджету в її здійсненні.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Поняття бюджетного устрою й бюджетної системи. Бюджетний процес. Бюджетні права державних органів законодавчої й виконавчої влади.

Література основна: 2, 3, 6,7; додаткова: 3,4,5,9

Тема 9. Державні доходи та видатки.

Види бюджетів України. Розподіл доходів і витрат між ланками бюджетної системи. Бюджетне регулювання. Поняття закріплених і регулюючих доходів. Субсидії, субвенції, дотації, їх значення в збалансуванні бюджетів різних рівнів.

Поняття бюджетного процесу і його основні елементи. Організація бюджетного планування. Порядок складання, розгляду й затвердження проектів державного й місцевих бюджетів. Удосконалення бюджетного планування й бюджетного регулювання.

Касове виконання доходної та видаткової частини державного й місцевого бюджетів.

Література основна: 1-7; додаткова: 3-9

Тема 10. Сутність та функції фінансового ринку.

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів.

Класифікація фінансових ринків. Грошовий ринок. Ринок капіталів. Ризикові та безризикові фінансові ринки. Місцеві, регіональні, національні, міжнародні, всесвітні фінансові ринки. Первинний і вторинний фінансові ринки. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні.

Фондова біржа. Правові положення. Організація й порядок роботи. Правила торгівлі. Види угод, порядок розрахунків. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах в Україні.

Брокерські (дилерські) контори. Формування статутного фонду. Прибуток. Розподіл прибутку.

Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Література основна: 1, 2, 5-7; додаткова: 5-7, 9

Тема 11. Класифікація та характеристика основних інструментів фінансового ринку.

Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатися в Україні. Основні характеристики цінних паперів.

Правове регулювання фінансового ринку. Порядок реєстрації й обігу цінних паперів. Діяльність із випуску та з підтримування обігу цінних паперів.

Оподаткування доходів від цінних паперів. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

Література основна: 1, 2, 5-7; додаткова: 5-7, 9

Тема 12. Державний кредит. Державний борг.

Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додадкових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського.

Види державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит. Розвиток міжнародного й умовного державного кредиту.

Державний борг. Капітальний і поточний державний борг. Причини й наслідки зростання державного боргу. Джерела погашення державного боргу.

Форми внутрішнього державного кредиту. Державні позики, їх види. Класифікація державних внутрішніх позик. Обертання частини вкладів у державний кредит. Залучення коштів загальнодержавного фонду. Казначейські позики. Гарантовані позики як форма умовного державного кредиту.

Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових органів. Міжурядові позики, банківські кредити держави, їх значення у фінансовій підтримці України.

Література основна: 1, 2, 5-7; додаткова: 5-7, 9

Тема 13. Сутність і функції фінансів підприємств.

Поняття і сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма прояву їх сутності.

Сфери фінансових відносин підприємств. Основи організації фінансів підприємств: саморегулювання, самоокупність, самофінансування.

Особливості організації фінансів залежно від форм власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності.

Фінансова діяльність підприємств. Зміст, завдання та організація фінансової роботи на підприємстві.

Література основна: 1, 2, 5-7; додаткова: 5-7, 9

Тема 14. Грошові фонди і фінансові ресурси підприємств

Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні й зовнішні джерела. Власні, позичені та

залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств.

Фінансові відносини пов'язані з формуванням статутного капіталу, з формуванням та розподілом грошових доходів, між підрозділами підприємств, між суб'єктами господарювання, з державою, з банками, страховими компаніями, що формуються у підприємств за рахунок внутрішньогосподарського розподілу доходів.

Література основна: 1, 2, 5-7; додаткова: 5-7, 9

Тема 15. Формування й розподіл прибутку суб'єктів господарювання.

Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Балансовий прибуток і його склад. Прибуток від реалізації продукції. Фактори, які впливають на формування прибутку. Рентабельність продукції.

Прибуток від реалізації інших активів. Позареалізаційний прибуток, його склад і формування. Методи розрахунку прибутку, рентабельність підприємства. Розподіл прибутку підприємств, його зміст і економічне значення. Розподіл прибутку підприємств, його зміст і економічне значення. Розподіл прибутку між державою й суб'єктами господарювання.

Формування чистого прибутку підприємств і його використання.

Фонди грошових коштів підприємств, що утворюються за рахунок чистого прибутку. Виплата дивідендів. Нерозподілений прибуток і його використання.

Література основна: 1, 2, 5-7; додаткова: 5-7, 9

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ РОБІТ

1. Валютні системи та їх еволюція. Валютні блоки. Валютні зони.
2. Валютний союз країн Європейського економічного співтовариства.
3. Міжнародні економічні організації як суб'єкти міжнародних фінансів.
4. Міжнародні фінансові організації та інституції, їх роль у практиці міждержавного кредитування.
5. Особливості функціонування системи міжнародних балансів.
6. Сучасні форми міжнародного кредитування.
7. Офшорні центри та регулювання офшорного бізнесу в Україні.
8. Глобалізація світової економіки на сучасному етапі.
9. Транснаціональні комерційні банки, їх роль у міжнародних фінансах.
10. Фінансово-промислові групи як рушійна сила розвитку національної економіки
11. Транснаціональні фінансово-промислові групи у світовій економіці.
12. Особливості функціонування фінансової системи ЄС.
13. Проблеми інтеграції України в систему міжнародних фінансів.
14. Стан та перспективи співробітництва України з міжнародними фінансовими інституціями.
15. Функціонування світових фінансових центрів.
16. Роль банків в організації міжнародних розрахунків.
17. Недокументарні форми міжнародних розрахунків.
18. Документарні форми міжнародних розрахунків.
19. Кредитування учасників міжнародних розрахунків.
20. Спекулятивні операції на валютних ринках.
21. Діяльність фондових бірж на міжнародному ринку цінних паперів.
22. Зовнішній борг та фінансова безпека держави.
23. Становлення національної валютно-фінансової системи України.
24. Міжнародний ринок позичкових капіталів.

25. Місце і роль міжнародних фінансів у сучасній світогосподарській системі.
26. Світові фінансові центри.
27. Міжнародний валютний ринок.
28. Розвиток міжнародного ринку цінних паперів.
29. Світовий ринок золота.
30. Особливості формування та функціонування іноземного
31. банківського капіталу в Україні.
32. Міжнародні фінансово-кредитні установи та їх роль у кредитуванні реального сектора економіки України.
33. Ринок похідних фінансових інструментів.
34. Вдосконалення валютного регулювання та валютного контролю в Україні.
35. Стан і тенденції розвитку валютного ринку України.
36. Прогнозування валютного курсу.
37. Роль інвестиційних компаній на фінансовому ринку.
38. Діяльність інвестиційних компаній на ринку цінних паперів.
39. Управління валютним ризиком комерційного банку.
40. Валютно-курсова політика НБУ.
41. Стан і тенденції розвитку валютного ринку України.
42. Міжнародні фінансово-кредитні інститути та їх вплив на грошово-кредитний ринок України.
43. Роль центрального банку в системі кредитних відносин.
44. Вдосконалення валютного регулювання та валютного контролю в Україні.
45. Прогнозування валютного курсу.
46. Формування та розвиток ринку банківських Інтернет-послуг.
47. Розвиток банківського сегмента ринку дорогоцінних металів в Україні.
48. Електронні платіжні інструменти в розвитку банківського бізнесу.

49. Світова фінансова криза: передумови виникнення та шляхи подолання.

СИТУАЦІЙНІ ВПРАВИ ТА РОЗРАХУНКОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ”

Задача 1

Митна вартість товару, що надійшов на територію України, становить А дол. США. Ставка імпортного мита відповідно до Єдиного митного тарифу – 15 %, митний збір за митне оформлення товару – 0,2% митної вартості. Ставка акцизного збору – 35%, ставка ПДВ – 20%. Визначте суму імпортованого мита, митного збору, акцизного збору та податку на додану вартість. Курс НБУ – 1 дол. США – 7,9 грн.

Задача 2

Розрахуйте технічний резерв страхової компанії зі страхування транспорту станом на 1 червня 2014 року. Графік надходження страхових платежів, ризик за якими ще не вичерпався, подано в таблиці 1.

Таблиця 1 – Графік надходження страхових платежів

2013р.	Обсяг СП, тис. грн..	2014 р.	Обсяг СП, тис. грн..
05.10	B	09.02	F
21.10	C	18.03	G
22.10	D	04.04	H
26.12	E	22.04	I

Задача 3

Прибуток акціонерного товариства, який спрямовується на виплату дивідендів, становить J тис. грн. Загальна сума акцій – K тис. грн., у тому числі привілейованих акцій – L тис. грн. з фіксованим розміром дивіденду

25% до їх номінальної вартості. Розрахуйте розмір дивіденду за звичайними акціями.

Задача 4

Інвестор придбав за номіналом нову 10 – відсоткову облигацію вартістю M грн. при рівні позичкового відсотка 10%. На момент перепродажу облигації рівень позичкового відсотка піднявся до 13%. Знайти курс облигації на момент перепродажу за умови, що до її погашення залишилося 2 роки. Знайти загальний дохід другого покупця, коли настане строк погашення облигації.

Задача 5

Підприємство розраховує отримати через 3 роки N тис. грн. і хоче визначити, яку суму необхідно вкладати сьогодні, якщо відсоткова ставка становить 20%.

Задача 6

Маса грошей в обігу протягом року становила O мрд. грн., оборотність грошової одиниці – 8 обертів за рік. Визначити суму цін товарів для реалізації, обсяг номінального і реального ВВП, якщо середня ціна одиниці товару дорівнює P грн.

Задача 7

Знайти значення грошового мультиплікатора m , якщо розмір грошової бази дорівнює Q млрд. грн., а величина грошового агрегату R млрд. грн.

Задача 8

Визначити середньозважений рівень цін, якщо відомо, що необхідний обсяг грошової маси для обслуговування грошового обігу

становить S млрд. грн., швидкість обігу грошей становить T оборотів, сума коштів, що знаходяться на чекових рахунках – U млрд. грн., а швидкість обігу таких коштів вдвічі вище. Товарна маса в країні становить V млрд. умовних одиниць.

Задача 9

Визначити грошові агрегати $M1$, $M2$ та $M3$, якщо відомо, що: готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями складають W млрд. грн.; переказні депозити в національній валюті – X млрд. грн.; переказні депозити в іноземній валюті – Y млрд. грн.; інші депозити – Z млрд. грн.; цінні папери, крім акцій – AA млрд. грн.

Задача 10

Підприємство придбало облігації номінальною вартістю AB грн. за AC грн. Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена у розмірі 9% річних. Дата погашення облігацій настане через 5 років. Виплата відсотків здійснюється щорічно в кінці року. Визначити ефективну ставку доходу.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З КУРСУ “ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ”

1. Предмет науки про фінанси. Суб'єкти і об'єкти фінансових відносин.
2. Фінанси як економічна категорія: визначення, ознаки, зв'язок з грошима. Видима і прихована сторона фінансових відносин.
3. Функції фінансів, їх зв'язок.
4. Сутність, склад і характеристика фінансової системи за організаційною структурою.
5. Сутність, склад і характеристика фінансової системи за її організаційною структурою.
6. Органи управління і фінансові інститути фінансової системи: склад, функції і зв'язок зі сферами і ланками фінансової системи.

7. Поняття і завдання фінансової політики, її зв'язок з економічною політикою. Фінансова стратегія і фінансова тактика.
8. Зміст напрямів фінансової політики. Характеристика сучасної фінансової політики України за її окремими напрямами.
9. Поняття фінансового механізму і його складових елементів. Зв'язок фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.
10. Фінансове регулювання як підсистема фінансового механізму.
11. Фінансове планування: сутність, завдання, принципи і методи. Роль фінансового планування при переході до ринку.
12. Зміст і призначення фінансового контролю, його об'єкти і суб'єкти. Функції суб'єктів фінансового контролю.
13. Сутність фінансів підприємств, їх функції та принципи організації.
14. Характеристика загальних напрямів використання фінансових ресурсів підприємств. Класифікація фінансових ресурсів.
15. Характеристика методів організації фінансової діяльності підприємств (принципи, мета, зміст і роль кожного методу).
16. Особливості організації і функціонування фінансів суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності.
17. Сутність державних фінансів, їх призначення і роль.
18. Становлення і розвиток державних фінансів України.
19. Фінансові ресурси держави, їх склад і джерела формування.
20. Фінансові методи державного регулювання економіки.
21. Об'єктивна необхідність, сутність і функції податків.
22. Класифікація податків за різними ознаками. Характеристика податків, виділених в ході їх класифікації.
23. Сутність і наукові принципи побудови податкової системи.
24. Податкова система України, її характеристика і принципи побудови.
25. Становлення податкової системи України, її сучасний стан.
26. Функції бюджету як економічної категорії.

27. Державний бюджет як універсальний інструмент контролю і основний фінансовий план.
28. Роль бюджету у соціально-економічному розвитку держави.
29. Бюджетна система: поняття, склад, основи побудови.
30. Поняття бюджетного устрою, його принципи та їх реалізація на практиці.
31. Поняття бюджетного процесу і його етапи (зміст кожного, задіяні органи і їх функції).
32. Економічна сутність бюджетних доходів і видатків, форми їх вияву і матеріального втілення.
33. Бюджетне фінансування: сутність, поняття, принципи і форми бюджетного фінансування.
34. Поняття місцевих фінансів, їх склад і призначення. Складові елементи фінансів місцевих органів влади.
35. Об'єкти і суб'єкти місцевих фінансів.
36. Економічна сутність, форма прояву і матеріальний зміст місцевих бюджетів.
37. Склад і структура видатків місцевих бюджетів. Поточні видатки і видатки розвитку.
38. Сутність державного кредиту, його необхідність і роль у формуванні фінансових ресурсів держави. Відмінність державного кредиту від банківського.
39. Функції державного кредиту.
40. Види і форми державного кредиту, їх зміст і характеристика.
41. Поняття державного боргу. Вплив державного боргу на фінансову безпеку держави.
42. Поняття страхування, його функції і ознаки.
43. Форми і методи страхування. Характеристика системи страхових фондів.

44. Характеристика майнового, особистого, соціального, медичного страхування, а також страхування відповідальності і фінансових ризиків.
45. Поняття страхового ринку, його організаційна структура.
46. Поняття фінансового ринку і його сегментів.
47. Класифікація фондового ринку (за характером руху інструментів і за формою його організації).
48. Суб'єкти фінансового ринку (емітенти, інвестори, посередники, інфраструктура); склад і роль кожної групи суб'єктів.
49. Поняття та характеристика цінних паперів згідно чинного законодавства.
50. Характеристика і призначення державних цінних паперів.
51. Фондова біржа та її функції
52. Походження грошей. Роль держави у творенні грошей.
53. Сутність грошей. Гроші як гроші та гроші як капітал.
54. Форми грошей та їх еволюція.
55. Функції грошей.
56. Сутність та економічна основа грошового обороту.
57. Модель грошового обороту. Грошові потоки та їх балансування.
58. Структура грошового обороту за економічним змістом та формою платіжних засобів.
59. Маса грошей в обороті. Грошові агрегати та грошова база.
60. Швидкість обігу грошей.
61. Закон грошового обігу.
62. Механізм зміни маси грошей в обороті.
63. Грошово-кредитний мультиплікатор.
64. Інституційна модель грошового ринку.
65. Структура грошового ринку.
66. Попит на гроші. Чинники впливу на попит на гроші.
67. Пропозиція грошей. Чинники формування пропозиції грошей.

68. Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку.
69. Сутність, призначення та структура грошової системи.
70. Види грошових систем та їх еволюція.
71. Створення та розвиток грошової системи України.
72. Державне регулювання грошового обороту і місце в ньому фіскально-бюджетної та грошово-кредитної політики.
73. Грошово-кредитна політика: сутність та цілі.
74. Інструменти грошово-кредитної політики.
75. Основні напрямки стабілізації національної грошової одиниці.
76. Сутність валюти та валютних відносин.
77. Конвертованість валюти.
78. Валютний ринок.
79. Операції на валютному ринку.
80. Валютний курс: сутність та фактори, які впливають на нього.
81. Економічні основи та режими валютних курсів.
82. Валютні системи та валютна політика.
83. Особливості формування валютної системи України.
84. Золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання.
85. Світова та міжнародна валютні системи.
86. Міжнародні ринки грошей та капіталів.
87. Загальні передумови та економічні чинники, що обумовлюють необхідність кредиту.
88. Сутність та структура кредиту.
89. Теоретичні концепції кредиту.
90. Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування.
91. Форми види та функції кредиту.
92. Характеристика основних видів кредиту.
93. Економічні межі кредиту.
94. Позичковий процент.
95. Роль кредиту в розвитку економіки.

96. Сутність, призначення та види фінансових посередників.
97. Функції банків.
98. Особливості побудови банківської системи в Україні.
99. Небанківські фінансово-кредитні установи.
100. Походження та роль центральних банків. Основні напрями діяльності центрального банку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси: Підручник. - 2-ге видання / С. Я.Боринець – К.: Знання – Прес, 2015.-245с.
2. Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси у питаннях та відповідях. / Ю.Г.Козак -К.: ЦУЛ,2014.-321с.
3. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини.- 2-ге видання / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко – К.: Знання –Прес, 2015.-235с.
4. Міжнародні фінанси: Підручник / О.І. Рогач, А.С. Філіпенко, Т.С. Шеремет та ін., під ред. Рогача О.І. – К.: Либідь, 2015.-321с.
5. Резакова Н.С. Міжнародні фінанси: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н. С. Резакова – К.: КНЕУ, 2014.-124с.
6. Стукало Н.В. Міжнародні фінанси / Н. В. Стукало – Д.: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2014.-321с.
7. Шмырева А.И. Международные валютно-кредитные отношения. / А.И. Шмырева, В.И. Колесников, Ю.А. Климов – СПб.: Питер, 2014.-231с.

8. Шемет Т.С. Міжнародні фінанси: Підручник / Т.С. Шемет – К.: КНТЕУ, 2013.-345с.
9. Михайлов Д.И. Мировой финансовый рынок: тенденции и инструменты / Д.И. Михайлов - М.: Мир, 2016.- 214 с.

Додаткова

1. Винокуров Е. Помощь Европейского союза иностранным государствам // Мировая экономика и международные отношения. - 2015.–№3.– С.54-58.
2. Галан Н.І. Система державної підтримки малих і середніх підприємств у США // Фінанси України. – 2015. - №1. – С.142-150.
3. Павлов В.В. Міжнародна економіка. Навчальний посібник. – Суми: СДТУ, 2015.
4. Европейский экономический и валютный союз: предварительные итоги и перспективы развития // Мировая экономика и международные отношения. – 2016.– №5. – С.9-15.
5. Зуева К. СБСЕ/ОБСЕ: вчера, сегодня, завтра // Мировая экономика и международные отношения.– 2015. – №4. – С.29-46.
6. Смик Е., Мізюк Б.М. Розвиток ринку капіталу у Польщі // Фінанси України.– 2015. – №3. – С.126-135.
7. Субботин А. Перспективы глобального рынка // Мировая экономика и международные отношения.– 2016. – №1. – С.50-75.
8. Транснациональные корпорации и интернационализация инвестиционных процессов. Отчёт ЮНКТАД // Международная экономика.– 2014. – №1. – С.11-35.
9. Украина и ЕС // Мировая экономика и международные отношения. – 2014. – №1 – С.100-106.